

AFRIKAN MINIANTILOOPIT SUKELTAJA-ANTILOOPPIEN METSÄSTYS MOSAMBIKISSA

Sukeltaja-antiloopit jakautuvat kahteen pääryhmään, savanni-duikereihin (*Sylvicapra*) ja metsä-duikereihin (*Cephalophus*). Molempiin ryhmiin kuuluu useita alalajeja. Parinkymmenen alalajin nimeäminen aiheuttaa usein sekaannuksia. Esimerkiksi englanninkielisissä artikkeleissa Natalin sukeltaja-antilooppi mainitaan usein nimellä Red Forest Duiker tai Red Duiker. Niillä nimillä se löytyy myös safarijärjestäjien sivuilta ja kaatomaksuhinnastoista. Tästä syystä tässä artikkelissa Natalin sukeltaja-antiloopista käytetään nimeä *punasukeltaja-antilooppi* tai *punaduiker*.

Sukeltaja-antiloopit ovat laajalti levinneet ympäri Afrikan mantereeseen keski-, itä- ja eteläosia. Duikerit ovat sopeutuvia eläimiä, joten niiden esiintymisalueet vaihtelevat suuresti. Ne viihtyvät myös ihmisasutuksen läheisyydessä ja ovatkin olleet ihmisille merkittävä proteiinin lähde läpi Afrikan siirtomaahistorian.

DUIKERIEN METSÄSTYS ON NOPEAA JA VAIHTELEVAA PUUHAA. RIISTAELÄIMENÄ MAAILMANLAAJUISESTI VÄHEMMÄN TUNNETTU DUIKER ON YKSI MAAILMAN PIENIMMISTÄ ANTILOOPEISTA JA SITÄ TAVATAAN YLEISESTI ETELÄISESSÄ AFRIKASSA, JOSSA SE ON PITKÄÄN OLLUT SUOSITTU RAVINNONLÄHDE.

TEKSTI: HENRI VIITANEN

Sukeltaja-antiloopit ovat kasvattaneet suosiotaan nykypäivän trofeemetsästäjien keskuudessa. Yleensä ne eivät kuulu ensi kertaa Afrikassa metsästävän saalistajalle pienen kokonsa ja vaatimattomien sarvien vuoksi. Siinä vaiheessa, kun duikereiden suuret ja näyttävät serkut jo koristavat trofeehuoneen seinää, alkaa yhä useamman safarimetsästäjän huomio kiinnittyä näihin mielenkiintoisiin kääpiöantilooppiin.

Sukeltaja-antilooppi löytyy nykyisin myös suomalaisten matkanjärjestäjien kaatohinnastoista. Yleensä kyseessä on Etelä-Afrikassa yleinen savanni-duikereihin kuuluva laji (eng. *Common Duiker* tai *Grey Duiker*). Kansainvälisesti tunnetut ja metsä-duikereista yleisimmin metsästetyt puna- ja siniduiker (eng. *Red Forest Duiker* tai *Blue Duiker*) ovat korkeasti arvostettuja saaliseläimiä. Niiden metsästystä pidetään savanniserkkujensa metsästystä vaativampana. Tämä mielipide johtunee pitkälti metsä-duikereiden elinalueiden kasvillisuuden tiheydestä, joka heikentää näkyvyyttä olennaisesti. Jos mieli kaataa koko kirjon luvallisia duiker-lajeja, on oltava valmis matkustamaan ympäri Afrikkaa. Tämä seikka kiehtoo osaa metsästäjistä.

Siniduiker on sukeltaja-antiloopeista kooltaan pienin, sillä aikuisen yksilön paino vaihtelee 4-6 kilogramman välillä. Se on ainoa antilooppi, joka käyttää ravinnokseen myös lihaa, kuten lintuja ja jyrssiä. Metsä-duikerit viihtyvät apinoiden kanssa samoilla alueilla, koska suuri osa niiden ravinnosta muodostuu apinoiden pudottamista hedelmistä. Muuta ravintoa ovat lehdet, kasvien osat ja versot, pudonneet siemenet sekä ruoho. Ne eivät varsinaisesti juo, vaan saavat tarvitsemansa nesteen lehtien pinnalta. Punaduikerin tavanneet ovat huomioineet sen levottoman käytöksen: se pysyy liikkeessä lähes jatkuvasti, tekee yllättäviä loikkia sivuttain, laskee ja nostaa päätään. Vaikka nämä lajit viihtyvätkin tiheiköiden suojassa, tulevat ne joskus selkeästi näkyville kulkiessaan aukealla, tiheikön reunaan mukailen. Jos onnistuu yllättämään punaduikerin ja maasto on tarpeeksi avoimaa, kannat-

taa sen toimien seuraamiseen uhrata useampikin tovi. Duikerit eivät muodosta laumojakaan, vaan liikkuvat joko yksin tai pareittain. Pienestä koostaan huolimatta ne ovat hyvin reviiiritietoisia ja puolustavat reviriään sarvia sekä teräviä sorkkia apuna käyttäen. Kaadettujen yksilöiden joukosta löytyykin todellisia arpinaamoja.

DUIKERIEN METSÄSTYS MOSAMBIKISSA

Sini- ja punasukeltaja-antiloopit ovat metsäsaarekoiden asukkeja. Tiheät metsiköt eivät suosi hiivintämetsästystä. Tiheiköissä käveleminen aiheuttaa liikaa ääntä ja kasvillisuuden seasta näitä pieniä antilooppeja on lähes mahdotonta havaita. Metsästäjien onnistuminen pohjautuu pitkälti alueiden ja duikerien elintapojen tuntemiseen. Duikerien reviiirialueet ovat suhteellisen pieniä ja luonnossa liikkujia löytääkin samat yksilöt usein samoista metsäsaarekkeista. Kohtaamiset ovat yleensä lyhytkestoisia, sillä eläimen tarkat aistit paljastavat metsästäjän jo kauan ennen kuin ihmissilmä rekisteröi duikerin siluettin kasvillisuuden seasta. Tehokkaimmat metsästykskeinot ovatkin väijyminen ja houkuttelu.

Kyttäysjhdissa käytetään hyväksi luonnollisia ruokailupaikkoja eli apinoiden ruokailupuita, joiden juurelle apinat ovat syödessään pudotelleet hedelmiä. Puun juurelle pudonneet hedelmät houkuttelevat paikalle duikereita, joista metsästäjä pyrkii löytämään etsimänsä. Kyttäminen on kuitenkin aikaa vievää puuhaa ja onnistuminen sattumanvaraista. Duikerin ilmestyminen paikalle ei vielä takaa saalista, vaan paikalle ilmestyneen eläimen täytyy olla uros sekä riittävän suuri yksilö kaadettavaksi. Onnekas metsästäjä saattaa saada haluamansa nopeastikin, mutta mikäli tulee mutkia matkaan, niin niitä pyritään oikomaan kekseliäisyyden avulla.

Vierailevilla metsästäjillä käytössä oleva aika on yksi rajoittava tekijä, joten avuksi otetaan paikalliset erikoismiehet ja samalla muutetaan hie-

Tyypillinen asetelma duiker-passissa. (edessä Kim Cristiansen, kesk. vas. Ammattimetsästäjä Hugo, oik. Ossi Hyvönen, takana kutsujat).

man jahdin luonnetta. Metsäsaarekkeista etsitään duikerien jätöksiä ja niiden läheisyydestä sopiva passipaikka. Passipaikka valitaan maaston ja tuulensuunnan mukaan. Paikka pyritään valitsemaan siten, että metsästäjälle avautuu mahdollisimman hyvä näkyvyys paikan kuitenkin tarjotessa riittävän näkösuojan. Erillisiä kyttäyskojuja ei käytetä.

Korvaamattomia apulaisia ovat asiaansa vihkiytyneet paikallisasukkaat. Heidän ilmiömäinen kykynsä matkia duikerin stressiääntä vetää näitä pieniä vipeltäjiä puoleensa kuin magneetti. Näin saadaan jahtiin vauhtia ja samalla metsästäjälle paremmat mahdollisuudet paikallista eläin ja tunnistaa sen sukupuoli sekä trofeen laatu. Tunnistusta vaikeuttavat lajille ominainen töyhtö päälle sekä molemmilla sukupuolilla esiintyvät sarvet. Duikerin sarvet ovat suorat ja lyhyet. Töyhtö peittää nuorien yksilöiden sarvet kokonaan ja ennätysyksilöiden sarvet hivuttautuvat vain vaivoin karvoituksen yläpuolelle. Näissä ominaisuuksissa on toki yksilöllisiä eroja. Edestäpäin sarvet erottuvat joka tapauksessa parhaiten.

Kun sopiva paikka on löydetty asettuvat metsästäjä, ammattimetsästäjä sekä kutsuja istumaan, sillä istuma-asento tarjoaa paremman näkyvyyden maanpinnan tasolle. Hiljentymisen jälkeen kutsuja aloittaa ääntelyn. Nenä-ääni tehdään sormia apuna käyttäen: kutsuja painelee sormenpäillä nenänvarttaan samalla kun äänitelee. Ulkopuolisen silmin tilanne näyttää erikoiselta. Asiaansa keskittynyt ja maastoon naimioitunut musta mies näyttää todella keskustelemaan näiden siron kääpiöantilooppien kanssa. Ääntely on nopeampoina ja jatkuvaa. Hetkittäin kutsuja pitää pienen tauon, avaa silmänsä ja tarkkailee lähimaastoa muiden mukana. Joidenkin mielestä ääni muistuttaa nuhaisen lapsen itkua, kiihtyen ja rauhoittuen. Kutsulle tulevat duikerit etenevät lyhyinä pyrähdyksinä jähmettyen jälleen hetkeksi paikalleen. Ne saapuvat yksin tai pareittain. Jos eläin tai eläimet eivät ole tietoisia vaarasta, tulevat ne melko suoraväisästi tarkastamaan äänen aiheuttajaa. Jos eläimiä ei ilmesty, paikkaa vaihdetaan ja aloitetaan toimenpiteet uudelleen.

Yksittäinen kutsutuokio kestää kymmenestä kolmeen kymmeneen minuuttiin, tilanteesta riippuen. Maaston tiheydestä johtuen eläin tai eläimet havaitaan 10-40 metrin etäisyydeltä. Yleensä ensimmäinen havainto on lehtien rapina tai pieni vilaus silmäkulmassa. Kun havainto saadaan, hiljaisesta istumatuokiosta muodostuu sykkeen räjäyttävä tilanne. Jokainen osallistuja virittää aistinsa ja pyrkii paikallistamaan saaliseläimen. Tässä vaiheessa myös eläin yrittää saada hätäntyneen lajitoverinsa näköpiiriin ja sen eteneminen muuttuu levottomaksi. Kutsuja jatkaa ääntelyä metsästäjän pysyessä liikkumattomana hakien eläintä näköpiiriinsä.

Jahdin kiihossa pieni antilooppi saattaa hukua maastoon kuin neula heinäsuovaan. Löytöminen voi olla vaikeaa paikallisillekin, vaikka he tietävät tarkalleen mitä ja mistä etsiä. Ammattimetsästäjä keskittyy sukupuolen tunnistamiseen ja sarvien arvioimiseen. Jos yksilö todetaan hyväksi, ammattimetsästäjä antaa merkin ampua. Usein eläimet yllättävät ja näköyhteys saadaan liian myöhän, eläimen ollessa jo liian lähellä. Näissä tapauksissa duiker poistuu salamana paikalta ennen kuin metsästäjä on ehtinyt reagoida tilanteeseen. Ampumatilannetta hankaloittaa eläinten levoton liikehdintä, kasvillisuus ja aseennostamiseen tarvittava näkyvä liike. Jos kaikki menee nappiin ja onni on myötä, päättyy jahti laukaukseen.

▲ Sinidukerian jätöksiä. Jätöksien koosta voi päätellä että kyseessä on yksi maailman pienimmistä antilooppilajeista.

Kuvassa *Cephalophus rufilatus* -alalajin edustaja. ▶ Kyseinen laji ei normaalisti esiinny samoilla alueilla artikkelissa mainitun punadukerilajin kanssa.

Kuva: Kristian Svensson

Metsäduikerien metsästäjät arvostavat jahdin monipuolisuutta. Se on nopeaa, vaihtelevaa, luonnonläheistä ja hermoja vaativaa. On maltettava odottaa oikea hetki jokaiselle liikkeelle ja tilanteen tarjoutuessa on suoritettava nopea laukaus. Koska ampumatkat ovat lyhyitä ja ampumatilanteet nopeita, duikerit ammutaan yleensä haulikolla. Sininen duiker on yksi pienimmistä antilooppilajeista maailmassa, joten haulikon teho on sille täysin riittävä. Läheltä ammuttu kiväärilaukaus aiheuttaa usein paljon vahinkoa ja vaikeuttaa trofeen käsittelyä. Myös tämä seikka puoltaa haulipatruunan käyttöä.

Suurin osa alueella kaadetuista sinisukeltajiantiloopeista ammutaan kutsamalla. Hieman suurempia Punadukereita (paino 6-14 kg) saadaan saaliiksi myös muilla menetelmillä. Jos se havaitaan ajoissa aukean reunassa tai avonaisemmassa metsässä, sitä yritetään saada saaliiksi hiipimällä. Tässä jahtimuodossa ampumatkat ovat pidempiä ja aseena käytetään luonnollisesti kivääriä. Jos kädesä sattuu olemaan järeäkaliiperinen safarikivääri, on laukaus syytä sijoittaa normaalia tähtäyspistettä taaemmaksi. Tämä suojelee trofeeta, mutta samalla kuitenkin saavutetaan riittävä shokki eikä eläimelle aiheuteta tarpeetonta kärsimystä. Suurriistakiväärillä tuhotusta eläimestä ei paraskaan täyttäjää saatehty täydellistä metsästysmuistoa.

Sarvien kokoa selventävänä esimerkkinä käytävät tunnetuimpien safari- tai trofeejärjestöjen asettamat minimirajat: jotta saalis pääsee Rowland Wardin kirjoihin, on sarvien mitan oltava sinisukeltajiantilooptilla vähintään 1/4 tuumaa ja punasukeltajalla vähintään 2 1/2 tuumaa. Mitata ilmoitetaan pidemmästä sarvesta ottamalla pituus sarven etupuolelta alimmasta kohdasta

ylös sarven kärkeen. SCI:n (*Safari Club International*) minimimitat ovat sinidukerille neljä ja punadukerille kahdeksan tuumaa. SCI:lle ilmoitetaan molempien sarvien mitta sekä sarvien juurien ympärysmitta yhteenlaskettuna, joten eri järjestöjen asettamia rajoituksia ei voida suoraan verrata toisiinsa.

rempia Punadukereita (paino 6-14 kg) saadaan saaliiksi myös muilla menetelmillä. Jos se havaitaan ajoissa aukean reunassa tai avonaisemmassa metsässä, sitä yritetään saada saaliiksi hiipimällä. Tässä jahtimuodossa ampumatkat ovat pidempiä ja aseena käytetään luonnollisesti kivääriä. Jos kädesä sattuu olemaan järeäkaliiperinen safarikivääri, on laukaus syytä sijoittaa normaalia tähtäyspistettä taaemmaksi. Tämä suojelee trofeeta, mutta samalla kuitenkin saavutetaan riittävä shokki eikä eläimelle aiheuteta tarpeetonta kärsimystä. Suurriistakiväärillä tuhotusta eläimestä ei paraskaan täyttäjää saatehty täydellistä metsästysmuistoa.

rempia Punadukereita (paino 6-14 kg) saadaan saaliiksi myös muilla menetelmillä. Jos se havaitaan ajoissa aukean reunassa tai avonaisemmassa metsässä, sitä yritetään saada saaliiksi hiipimällä. Tässä jahtimuodossa ampumatkat ovat pidempiä ja aseena käytetään luonnollisesti kivääriä. Jos kädesä sattuu olemaan järeäkaliiperinen safarikivääri, on laukaus syytä sijoittaa normaalia tähtäyspistettä taaemmaksi. Tämä suojelee trofeeta, mutta samalla kuitenkin saavutetaan riittävä shokki eikä eläimelle aiheuteta tarpeetonta kärsimystä. Suurriistakiväärillä tuhotusta eläimestä ei paraskaan täyttäjää saatehty täydellistä metsästysmuistoa.

COUTADA 10

Saaliseläimen arvostetut puna- ja sinisukeltajiantilooptit esiintyvät Mosambikissa alueittain melko runsaslukuisena. Sambesi-joen eteläpuolella sijaitseva Coutada 10 on metsästysalueista parhaimpia. Yleensä alueelle matkustetaan vaarallisen suurriistan perässä. Coutada 10 onkin yksi Mosambikin kuuluisimmista metsästysalueista ja sen ovat kirjoissaan tunnustaneet myös menneiden aikojen suuret nimet, kuten Robert Ruark ja Harry Manners. Alueella esiintyy harvinaisia antilooppilajeja, kuten mustahevosaantilooppi (Eng. *Sable*), nyala ja Choben kirjoantilooppi (Eng. *Chobe Bushbuck*). Kääpiöantiloopeista alueelta löytyvät oribi, suni, puna- ja sinisukeltajiantilooptit sekä joukko tavallisempia riistalajeja, joita metsästetään suurriistajahtien yhteydessä.

Coutada 10:n metsästysalue on kooltaan 200 000 hehtaaria, mikä tarjoaa mahdollisuuden metsästäjä vapaana vaeltavaa riistaa neitseellisessä osassa villiä Afrikkaa. Coutada 10 onkin yksi niistä harvoista paikoista Afrikan mantereella, jossa ihmisen kädenjälki ei näy. Paikallisväestö elää elämänsä savimajakylissään sopuinnassa luonnon kanssa, onnellisen tietämättömänä nykypäivän "vitsauksista". Varsinaisia teitä ei alueella ole. Ajokelpoisia ovat vain metsästyksen ja leirin toiminnan kannalta välttämättömät urat, jotka on raivattu luontoa säästien. Jos urlalta astuu muutaman metrin sivuun, ei sitä enää näe. Nämä seikat luovat ihanteellisen ympäristön metsästykselle ja täydentävät mielenkiintoisen kokonaisuuden. □

Juhlahetki! Vierailijat metsästäjät tuovat paikalliseen "ruokapöytä" tuntuvan lisän. Lihaa riittää koko kylälle.

Metsästäjät ovat tervetulleita kylään. Paikalliset suhtautuvat vierailijoihin ystävällisesti ja kunnioittavasti.

